

er opneemt het
en: den strijd
n sfeer van di
aan die van de
dige wereld en
ndslag van ge-
k hier uitgangs-
ster in Kristin
le, schijnt ver-
ze met zoo ge-
aantrekkelijk
nog veel opval-
toomsch-Katho-
numentale was
„Olav Auduns-
vloed. Er is in
ijke van over-
n godsdienst is
limlachend ver-
rek met dokter
aan God. Gods-
Elisabeth gede-
ver het hoofd
verbeeldt, dat
de voorzienig-
vagevuur, wor-
ten gemaakt en
aan haar ken-
dat een vrien-
kend „de lee-
orlas, als haar
aeteen ook on-
l en godsdienst

n er ook weer
iddellijk in het
ochter" liggen,
arbij doen aan-
roegeren roman
or plichtsbese-
ristins geschie-
haar moeilijk
van het derde
de aanvaarding
n van roeping
lie" e.d.) is er
licht zou zijn,
wat ervan af-
igen begeeren
zen een kente-
dien ommekeer
beheersching en
nnatuurlijk-vol-

nerkelijk paral-
Elisabeth". De
r lijden gelou-
rithof Baartö,
eden aan Ida
ut, zijn beiden
wel bij Kristin
lijk; Kristin is
i zichzelf over-
oet haar strijd
er evenwijdige
in de figuur uit-
lijke figuur uit
rondom Kristin
a haar tijd, de
th zijn die van

ijke hemel, gaal
iden vriend een
rden en moes-
werp zijn harer
er zij niet raakt
genheid toe is,
en, en spot mei
Reine" en haar
de Mauvert in
oopt.
et je gesproken

t inderdaad mij
e mij zeer ge-
daden der aan-
je daar niet
vallen?... Ach,
af te wachten
toen zijn lieve
lfs een erg on-
erkende, dat ik
tanken heb, die
ik er zelf niet
zie je, dat hij
ou opleggen en
kegebed aan de
ziel en mijn li-
d en slankheid
daar nu van,

ar antwoordde.
glimlach:
nden allen het
ormen tot ons
kennen, dat de
ezenlijking van
weg staan, ons

dezen tijd, minder grof (daarom zijn de beschrij-
vingen van dit boek ook niet zoo realistisch als
daar), maar in wezen niet minder nauwkeurig.
En dus is „Ida Elisabeth" de duidelijke pendant
van „Kristin Lavransdochter".

Met deze laatste conclusie zijn we tegelijk bij
de verklaring der tegenstrijdigheden. In een van
de recensie-fragmenten uit de Skandinavische pers,
die voorin „Ida Elisabeth" staan afgedrukt, wordt
gezegd, dat de Schrijfster „het leven weer een
smartelijke les (heeft) afgedwongen in den vorm
van een veelzijdige en diepgaande teekening van
mensen en menschenlevens".

Dit woord nu kan op heel de werkzaamheid
der Schrijfster toepasselijk worden gemaakt. Altijd
dwingt zij het leven smartelijke lessen af, in „Vig-
dis Gunnarsdochter" en in „Uni Hjeldi" of „De
wijze maagden", evengoed als in „Kristin Lavrans-
dochter" en „Ida Elisabeth". En dan houdt ze
zich strikt en onvoorwaardelijk aan de sfeer van
den tijd, in welken haar momentele stof zich
voltrekt. In „Vigdis Gunnarsdochter" en „Kristin
Lavransdochter" is die een andere, een cultureel
en ideologisch geheel andere, dan in „Martha
Oulic" of „Ida Elisabeth" — en daarom is de
sfeer van de laatstgenoemde ook zoo gansch ver-
schillend van die der eerstgenoemde boeken, daar-
om zijn geest en vorm, beschrijving en ontleiding
ook van bijna tegengesteld karakter.

Ik zie dan ook de verandering in godsdienstige
mentaliteit in „Ida Elisabeth" ten opzichte van
„Kristin Lavransdochter" of „Olav Audunszoon"
niet als een bewijs van verandering in het gods-
dienstig denken van de Schrijfster, maar als ge-
volg van de stof-situatie. Ida Elisabeth, de moderne
jonge vrouw, is aan alle hogere waarden ont-
groeid, er boven verheven geraakt, omdat ze er
geen baat van heeft gezien. Fel duidelijk zegt ze
het: „Beter aan geen Voorzienigheid dan aan een
slechte te gelooven", en, sprekend over het geloof
van haar schoonmoeder, merkt ze schamper op de
eigenaardigheid, dat de God die in Borghild
Braatö's hart woont „over het geheel genomen
altijd alles hetzelfde vindt als Borghild Braatö".
Hier is het moderne scepticisme aan het woord,
het gebroken-hebben met God en godsdienst, om-
dat men er inbeelding in ziet en uit de verwarring
en onrechtvaardigheid overal het omgekeerde con-
cludeert dan wat de godsdienst leert en van God
wordt gezegd. Daarom is er bij Ida Elisabeth ook
geen spoor van schuldgevoel over haar misstap,
geen schijn van behoefte aan vergeving. Zonde is
er in haar leven niet, want zonde en schuld be-
staan voor haar niet. Het diepe, martelende be-
rouw, dat Kristin kende, kwelt haar niet. Ze
neemt de dingen zooals ze zijn en zet er haar
energie tegenover. In eigen kracht volbrengt ze
haar plicht.

Maar dat alles beteekent niet dat het de denk-
beelden der Schrijfster zijn, die hier spreken. Zij
dwingt slechts aan het leven een les af, hier aan
het moderne leven, zooals ze het in „Kristin"
deed aan het Middeleeuwsche leven. En haar eigen
aandeel in het geheel van beide boeken is, dat ze
de karakter- en wilssterke vrouw met sympathie
tegenmoet, hetzij die vrouw krachtig is door
godsdienstige, dan wel door humanistische over-
tuiging.

egoïsme en onze hoogmoed zijn... Maar drie
kwart van de menschen wenschen dat eenvoudig
niet te begrijpen.

— Wel sakkerloot! onderbrak met heftigheid de
oude koningin (excuseer me dat ik zoo'n woord
gebruik) maar tot die menschen behoort ik! Ik
heb altijd de lui die me het recht betwisten hoog-
moedig te zijn, onuitstaanbaar gevonden... Hoog-
moed, beleed ze, met een nobel gebaar haar hand
op haar borst brengende, hoogmoed is bij mij
een oud experiment!... Hindert u dat?...

— Wel, arme ziel! riep M. de Mauvert uit, mij
hindert dat niet, maar u wel!... Veronderstel
dat mijn vlinder één oogenblik hoogmoedig ge-
weest was, zou dat in hem niet hebben stopgezet
het wonder werk waarvan de eerste voorwaarde
is een volstrekt vergeten van zichzelf?... En in-
dien hij nimmer vergeten had, dat zijn vleugels
voor de oogen een kleurenfeest zijn waren die hem
boven alle gevleugelde schepselen verheven, hoe
zou hij in de bewondering van zichzelf genoeg
zelfverloochening gehad hebben om op te gaan
in een andere vorm?

— Is hij niet in de wieg gelegd om trappist of
kluizenaar te zijn, fluisterde ze mij in 'toor.
Zijn vader was net zoo...

— De mensch zou het ongehoorde, het ongeziene
kunnen aanschouwen, vervolgde hij, maar hij heeft
zijn denken nooit anders willen gebruiken dan
om naar zichzelf te kijken. Daarom reproduceert
hij zoo'n droevig beeld.

— Al wat den mensch afleidt van de aanschou-
wing, voert hem af van de rechte weg die naar
de macht leidt, ging hij steeds voort.

Terwijl ik mij op mijn beurt overhoog naar
mijn gebuurin:

— M. de Mauvert, mevrouw, heeft zeker veel
verdriet gehad?

— Ontzettend veel, antwoordde ze mij.

De vraag blijft nu nog over, hoe we dan met
een boek als „Ida Elisabeth" aan moeten. Hoe
moet dan het ethisch oordeel luiden?

Ik geloof dat we met „Ida Elisabeth" hebben
een proeve van de neo-humanistische romankunst
uit de Skandinavische literatuur, zooals we er
zoovele hebben ook in de eigen letterkunde. Een
boek van idealiteit. Een boek, dat tegenover het
egoïstisch en materialistisch drijven van dezen
tijd, de zedelijke waarde van plichtsbeseft en roe-
pingsbewustheid wil verheffen, dat de tragiek van
het ideeële wil doen zien, en die desondanks boven
schijnbevrediging en voos geluk verkieselijk acht.
Een boek, dat getuigen wil voor kracht uit offer-
bereidheid in een wereld van slapheid door zelf-
zucht, voor rust bij aanvaarding in een samen-
leving van gejaagdheid door overal-zoeken. Maar
— in dat alles, hoe edel van bedoelen opzichzelf,
een boek dat van ons christelijk belijden ver af-
staat, verder dan het rauw-realistische „Kristin
Lavransdochter". Want die humanistische idea-
liteit is verwachting op het menselijke, is predi-
king van levensrust en levensinhoud buiten den
Christus om, — is een illusie, die in de donkerheid
van den dood eindigt.

Ongetwijfeld is het boek een kunstschepping,
ontroerend dikwijls door de zuiverheid van den
diep-menschelijken loon.

Stellig kan het ook morele winst brengen aan
den mens, die leest welk een kracht er ligt in het
leven uit het besef van plicht en gewetensinspraak.

Maar in zijn neo-humanistischen rijkdom is het
arm.

C. T.

III ZIELKUNDE III

Eenige algemeene opmerkingen.

Op verzoek van meer dan één zijde zullen wij
in ons blad weer gaan schrijven over psycholo-
gische vraagstukken.

Dat geschiedde ook tot dusver reeds, hetzij dan
onder het uitdrukkelijke opschrift „zielkunde",
hetzij onder andere rubrieken, waar wij artikelen
opnamen, waarbij de zielkunde zijdelings of recht-
streeks ter sprake kwam.

Maar wanneer wij meer opzettelijk bepaalde
hoofdstukken uit de zielkunde in ons blad zullen
gaan bespreken¹⁾, willen wij van dat voornemen
toch eerst, zooals het een schrijver betaamt, be-
hoorlijk kennis geven.

Doch wij moeten meer doen.
Immers het is noodig, dat wij ons rekenschap
geven van de grondbeginselen, waarvan wij bij de
behandeling van psychologische onderwerpen uit-
gaan.

Het blijkt telkens weer nuttig, wanneer men
schrijft voor het publiek, toch nog eens weer dui-
delijk te zeggen, hoe men over bepaalde princi-
pieele vraagstukken denkt.

Dat is b.v. duidelijk uit de wijze, waarop som-

¹⁾ Ik stel me voor, dat de hier volgende artikelen aansluiten
aan hetgeen in de nummers 30 tot en met 35 van den vorigen
jaargang door mij geschreven werd onder den titel „De mensch
als persoon".

En, zich wendend tot hem:

— Maar er is toch iets, beste Felicien, dat ik
niet vermag te begrijpen: een vlinder die er in
slaat zich te maken tot een blad, doodeenvoudig
omdat hij een blad heeft bekeken!... Begrijp jij
dat, zei ze tegen me, die vlinder die gelooft heeft,
die aan niets twijfelt, en die, op de koop toe, de
evenknie is van de grootste heiligen der aarde.

Wij begonnen allen te lachen en ik maakte, om
de grap te voltooien, deze opmerking:

— Buitendien, mevrouw, meen ik ergens ge-
lezen te hebben, dat zielen, die zich door de oogen
laten leiden, vol van ongerechtigheden zijn!

— Ah zoo! hoor je, wat die jonge man zegt?...
ongerechtigheden!... Nou, zeg er eens wat tegen...
Uitstekend, uitstekend, zei ze goedkeurend tegen
mij. Niemand spreekt hem ooit tegen, en van tijd
tot tijd moet iemand hem een tegenwerping
maken... En ja! de blinden dan, riep ze uit,
verrukt dat ze ook een dult in 't zakje kon doen,
de blinden!... leg ons dat eens uit... Zullen de
blinden dan verloren gaan?

Hij antwoordde:

— De oogen, waarover ik spreek, zijn niet
die welke de blinden hebben verloren. Blinden
kunnen zien, en zij brengen de aanschouwing in
practijk zooveel of zoo weinig als de anderen.
Men zou zelfs kunnen zeggen, beter dan de an-
deren. Men zou zelfs kunnen zeggen, beter dan de
anderen, als men aanneemt, dat de man welke de
aanschouwing het best begrepen heeft, die filosoof
uit de Oudheid geweest is die zich de oogen liet
uistekken om de zon beter te kunnen zien.

— Dat is ook wat moois geweest! En dat heeft
een filosoof gedaan! Leert de filosofie dat?

— Enfin! vervolgde ze, dat is de eerste verras-
sing niet!... Laten we nu dat alles annemen,
en tot de hoofdzak komen. Ik zou toch wel willen
weten, naar wien of naar wat ik moet zien... Ik

migen gemeend hebben de door mij in mijn boek
„De oorsprong en het wezen van de ziel" ver-
dedigde opvatting te moeten gaan bestrijden.

Eén van de scherpzinnigste opposanten (en tege-
lijk wel de felste) tegen mijn meening bleek Ds H.
Steen te Andijk te zijn, die in het jongste Decem-
ber-nummer van het Geref. Theologisch Tijdschrift
zoo vriendelijk was een poging te doen, mijn op-
vatting met wapenen, ontleend aan het dogma-
historisch arsenaal, te gaan bestrijden.

Het is niet mijn bedoeling, in dit blad tegen Ds
Steen te opponeeren. Ik zou hem onrecht doen,
indien ik voor lezers, die voor een deel althans zijn
oppositie niet kennen, hem zou gaan bekampen.

Anderzijds gelieven zij, die van de bestrijding
van Ds Steen nota genomen hebben, wel zich de
moeite te geven, deze artikelen te volgen. Zij zullen
dan vanzelf wel zien, waarom ik meen, dat Ds
Steen faalde in zijn bestrijding. Immers, het zal
uit deze artikelen wel duidelijk worden, dat mijn
meening wel ietwat anders is dan Ds Steen ver-
onderstelde.

In dit verband zij het mij voor hen, die zich
voor de studie van de zielkunde interesseeren,
veroorloofd op te merken, dat wij ons bij elke
wetenschappelijke discussie moeten wachten voor
een tweetal methoden:

De eerste methode is die, welke onjuist is omdat
zij onder alle omstandigheden faalt. Het
is de methode, waarbij men begint met een zeker
apriori omtrent iemands opvatting, dit apriori voor
stellig juist houdt en dan al datgene, wat hij ge-
zegd heeft, naar dit apriori verklaart en toepast.

De tweede geheel onjuiste methode, die niet in
alle gevallen kan worden toegepast, maar wel zeer
dikwijls, en meestal faalt, is die, waarbij men
iemand, die schreef op zijn dertigste, op zijn vijf-
en-dertigste, zijn veertigste en zijn vijftigste jaar
op deze wijze gaat bestrijden als hij vijf-en-vijftig
jaar geworden is, dat men gaat zeggen: „Ge hebt
toen ge vijftig jaar waart, dat en dat geschreven.
Wat is echter uw bedoeling? Die vind ik uitge-
drukt in hetgeen ge geschreven hebt toen ge der-
tig en vijf-en-dertig jaar waart, en wat ge nu na-
dien geschreven hebt verklaar ik alles in het teek-
en van wat ge voordien aan de pers overgaaf!"

Wanneer iemand zou antwoorden: „Deze me-
thode is onjuist, want in het denken van ieder
mensch zit ontwikkeling", dan zou zoo iemand
van den man, die de onjuiste methode gebruikte,
te hooren krijgen: „Zoo, zoo, meneer, u krabbelt
terug", of „Ik ken uw meening, die hebt u vijf-en-
twintig jaar geleden al gezegd".

Zoowel de eerste als de tweede methode moet
natuurlijk bij elke wetenschappelijke discussie tot
grove onbillijkheden leiden.

Eén van de bijkomstige redenen, waarom ik dan
ook in ons blad niet breder inga op hetgeen Ds
Steen schreef, is deze, dat hij zoowel de eerste
als de tweede methodische fout in zijn bestrijding
maakte.²⁾

²⁾ Er zou trouwens ook nog kunnen worden opgemerkt, dat
het eigenaardig is, dat Ds Steen wel rekening houdt met mijn
oudere uittalingen, maar niet met die van de laatste drie jaren,
waaronder de niet onbelangrijk gewijzigde tweede druk van
mijn „De oorsprong en het wezen van de ziel" en de boven-
genoemde artikelen in den vorigen jaargang van „De Reform-
matie". Daar het echter niet mijn bedoeling is, in deze kolommen
tegen Ds Steen te polemiseren, merk ik dit slechts terloops op.

wil met plezier voor vlinder zitten... maar op
welk blad moet ik me zetten?... Nu!... Wat
moet ik aanschouwen?

— God... antwoordde M. de Mauvert.

— Zoo mag ik 't hooren. Je hadt me 't nooit zoo
precies gezegd: God!... Dus ik zal in Ons-lieven-
Heer veranderd worden!... Maar weet je wel dat
dat ontzettend is!... en dat ik daar heelmaal
niet op gesteld ben?

— Oh! zei hij haar, je hebt niets te vreezen!

— Wat nu? Niets te vreezen! zei ze, gepikeerd.

— Ik zeg: U zult niet veranderen in God, maar,
evenals de vlinder gelijkvormig is geworden aan
het blad, zoo zult u het beeld Gods weerspiegelen,
dat is dus, dat u altijd rechtvaardig, zacht, wijs
zult zijn, dat u nooit meer zult gaan nederzitten
in 't gestoelte der spotters, dat uw mond geen
moeite zal hebben om de hoogmoed te veroor-
deelen. En hij somde voor haar op een zeker
aantal kleine perfecties die haar op dit oogen-
blik ontbraken. En, terwijl zij die les kreeg, zon-
der éénmaal te knippen met haar diep donkere
oogen, keek ik haar aan met open mond in een
soort bewondering. En toen zij dat zag, boog ze
zich naar mij over, zooals ze reeds gedaan had
en toen zei ze op haar eigen manier, vol geheim-
zinnige majesteit en droog komisch:

— Kijk zoc niet naar me! Je zou enorm worden.

Ik had alle moeite om niet in lachen uit te
barsten, terwijl zij, weer recht op in haar leun-
stoel, bedachtzaam hernam:

— Neem aan dat alles wat je ons onderwijst,
waar is!... Maar om God te aanschouwen, moet
men hem zien. Nu laat hem dan zien, definiëer
hem, wat is God?

(Wordt vervolgd.)

MARMELSTEIN.

Hoe onjuist het echter is, de gewraakte methode toe te passen, is dadelijk duidelijk, wanneer men b.v. tegen een zestig-jarigen predikant zou zeggen: „Datgene wat gij denkt omtrent den inhoud van Zondag 1 is mij bekend. Dertig jaar geleden hoorde ik u erover preeken. Uw meening ken ik dus ten volle". Die predikant zou terecht antwoorden: „Maar mijn broeder, er zit toch zeker ontwikkeling in mijn leven, ontwikkeling in mijn denken? Zeker, principieel ben ik niet gewijzigd, maar thans zeg ik het waarschijnlijk wel iets anders, al zeg ik dan ook hetzelfde als vóór dertig jaar, en ik zie het ook wel wat breder en ook wel wat dieper dan vóór dertig jaar".

Ieder gevoelt, dat deze predikant in dat geval niet beschuldigd zou mogen worden van meeningsverandering. Slechts mag men dankbaar zijn voor het feit, dat in ieder leven een ontwikkelingsproces zich voltrekt. Zulk een ontwikkelingsproces is goed, mits het maar niet beteekent een vergroeiing, een afbuiging van de principiële lijn.

Tenslotte, met een methode, zooals die wel eens wordt toegepast (zooals ook Ds Steen die toepaste in meergenoemd artikel) kan men veel bewijzen. Wanneer men b.v. Kuyper Sr.'s uitspraken van 1899 aangaande de leerplichtwet zou willen exegetiseren met hetgeen hij omtrent leerplicht in de zeventiger jaren had gesproken, zou men kunnen bewijzen, dat Dr Kuyper als hij in '99 tegen de leerplichtwet-Borgesius optreedt, feitelijk bedoelde die leerplichtwet met vlag en wimpel binnen te halen.

Genoeg echter over de methode, volgens welke men critiek meende te moeten oefenen op hetgeen elders door mij werd geschreven.³⁾

Wanneer ik nu in een volgend nummer zal beginnen met een thetische uiteenzetting van mijn opvatting, dan wil ik vooraf nog enkele opmerkingen maken.

In de eerste plaats deze, dat wij enerzijds de roeping hebben, eerbiedig alle gegevens die Gods Woord ons biedt, te erkennen en ootmoedig te belijden, dat Hij alleen in Zijn licht ons het licht doet zien.

Anderzijds hebben wij van God ontvangen de gave om het leven te onderzoeken, en wat zich als feit aan ons aandient, hebben wij als feit te erkennen.

Hiermede raken wij ongetwijfeld één van de grootste moeilijkheden der christelijke wetenschap.

Wie weet, hoeveel bezwaar er in christelijke kringen gemaakt is tegen de opvatting, die gevolg was van de ontdekking van 't feit, dat de aarde draait; wie weet, dat er thans nog altijd christenen zijn, die met een beroep op het stilstaan van de zon in Jozua's dagen het draaien der aarde ontkennen, begrijpt ook, wat wij bedoelen, wanneer wij zeggen, dat het op zichzelf mogelijk is, dat men door een niet verstaan van de Schrift poogt eenige feiten, die als feit in Gods schepping moeten worden geconstateerd, te loochenen.

Maar anderzijds sta ook weer steeds vast, dat wij juist omdat wij gelooven, dat de feiten van God zijn, nimmer eenige botsing tusschen de openbaring Gods in de Schrift en de feiten kunnen aanvaarden. Immers die botsing kan er niet zijn.

Doet zich desondanks toch aan ons een situatie voor, waarbij wij meenen, dat die botsing ontstaat, dan groeit op dat punt voor ons het raadsel, het raadsel, dat om ontwarring roept. Bij de poging tot oplossing van het raadsel staat dan altijd weer vast, dat wij eerder dwalen kunnen dan God, omdat Hij niet dwalen kan, en dat dus, indien er botsing zou zijn tusschen Zijn openbaring in Zijn Woord en wat wij als feit meenen te moeten zien, dat Woord onwrikbaar vast is en dat Woord beslist.

En juist wanneer wij op dat standpunt staan, geloovig vasthouden aan het gezag van het Woord van onzen God, dan mogen wij ons wel afvragen, of misschien ook soms dat Woord tot dusver door ons op een bepaald punt verkeerd werd verstaan. Niet dus zoo, alsof wij de Schrift naar de z.g. feiten zouden willen verwringen; maar wel zoo, dat wij, komend voor Gods aangezicht in het licht van Zijn Woord, opnieuw het licht zoeken over het punt, waar moeilijkheden groeiden.

Dit zeggen wij vooraf; niet omdat wij meenen, dat er tusschen de duidelijke uitspraken der

³⁾ Ik zou de bestrijding, die ik elders ondervond, in dit artikel niet eens genoemd hebben, ware het niet, dat ik van den eindredacteur van het Geref. Theol. Tijdschrift, Prof. Hoekstra, vernam, dat er onmogelijk ruimte voor een eventueel antwoord aan Ds Steen in genoemde tijdschrift zou zijn vóór de aflevering van Juni, misschien zelfs niet vóór de aflevering van Juli.

Ik meende, dat ik nu in „De Reformatie" niet Ds Steen mocht gaan bestrijden, maar dat ik wel gerechtigd was, door een thetische uiteenzetting te doen zien, wat mijn meening is en waarom de bestrijding, die ik slechts hier en daar zal noemen, deswege geheel ongelijk had.

Ter informatie deel ik slechts mede, dat Ds Steen van oordeel was, dat mijn opvatting vrijwel overeenkwam met die van Apollinaris, een in de derde eeuw na Chr. veroordeelde ketter, die loochende, dat Christus een volledige menselijke natuur had aangenomen.

Schrift en de feiten der zielkunde een botsing is, maar wel omdat wij duidelijk ons standpunt, dat wij ons met heel ons denken aan de Schrift willen onderwerpen, willen vooropstellen.

J. WATERINK.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Naar aanleiding van de artt. „Het Raadsel van het Kindergetuigenis" ontvingen we het volgende ter plaatsing.

Naar aanleiding van „Kindergetuigenissen".

Met groote belangstelling las ik het artikel van Mr Schut over „Kindergetuigenissen".

Vooraf dat verhaal over den baardelozen onderwijzer trok mijn aandacht. Ik kon dat haast niet aannemen en nam om me te overtuigen op 25 kinderen van 11—13 jaar deze week dergelijke proeven. Het resultaat is inderdaad zóó, dat ik moet constateeren, dat kinderen zeer gebrekkelijk waarnemen.

Maar Mr Schut moet ook niet vergeten, dat er heel veel vanaf hangt hoe men zijn vraag stelt. Als men van een baardelozen onderwijzer vraagt: Heeft die meneer een lange of korte baard, dan begint men met suggestief een valsche voorstelling aan het kind op te dringen. Ten tweede blijkt het begrip baard niet goed uitgewerkt te zijn. Immers, als Mr Schut zich een keer verzuimd heeft te scheren, zegt hij: Foei, wat heb ik een baard, ik zal me eens gauw (laten) scheren. Het bleek me, dat de kinderen zoo'n stoppelveldje ook als „baard" opvatten.

Ik heb, om de proef nauwkeurig te nemen, daarom ook andere vragen gesteld. Ik laat ze hier volgen met de resultaten er bij. Het ging over 16 jongens en 9 meisjes.

Vraag 1. Heeft de heer X. (een onderwijzer zonder baard) een lange of korte baard?

Resultaat: 12 geen; 1 niet lang en niet kort; 1 op komst; 1 glad; 8 kort; 3 lang.

Vraag 2. Aan welke kapstokplank is in de beneden-vestibule de drukkrop van de electrische schel (voor het uitlaten der kinderen) bevestigd?

Goed antwoord: de bovenste der drie.

Resultaat: 14 goed; rest: 8 middelste; 1 onderste; 1 niet op een plank; 1 aan den muur; 1 naast de onderste plank, 1 tusschen middelste en bovenste plank.

Vraag 3. Kleur van de snor van den onderwijzer IJ?

Goed antwoord: heeft geen snor.

Resultaat: 13 goed; 3 bruin; 2 bruinachtiggeel; 2 grijs; 1 gezichtskleur (!); 1 zwart; 3 weten het niet.

Vraag 4. Kleur van de overjas, die dezelfde onderwijzer deze middag aan had.

Goed antwoord: had geen overjas aan (alle kinderen hadden hem gezien).

Resultaat: 10 goed; 4 wit met bruin of andersom; 1 grijze „lodenjas"; 1 wit met bruin haringgraat; 2 grijsbruin; 1 beige; 1 grijs-zwart; 2 grijs; 1 weet het niet; 1 mousseline (tikje achterlijk).

Vraag 5. Welke vorm heeft de neus van onderwijzer Z?

Goed antwoord: rechte neus. (De keus was tusschen arendsneus, rechte neus of wipneus; een en ander wel omschreven.)

Resultaat: 14 goed; 6 wipneus; 2 arendsneus; 1 snavelneus; 1 gewone neus; 1 pimpelneus.

Vraag 6. Hoe draagt mej. A. 't haar?

Goed antwoord: scheiding in het midden en een „bol".

Resultaat: 22 goed, al zijn de antwoorden typisch gewestelijk en ook vermakelijk, zooals: 3 op een knots; 3 van achteren een knotje; 2 een knotsje; 1 opgerolde staart; 1 knotje onder in de nek; 3 scheiding in het midden en van achter een knotje; 1 lang haar op een knotje; 2 weten het niet; 1 polka-haar (juist de pienterste jongen!).

Vraag 7. Welke platen hangen in de benedenschoolgang?

Goed antwoord: 10 verschillende platen of portretten.

Resultaat: Het hoogste aantal was: 5 platen. De meesten van 1—4 varieerend.

Men zag dus niet de dingen, die vier maal daags gepasseerd worden.

Tenslotte gaf ik vijf handelingen, achtereenvolgens:

1. met linkerhand over het bord vegen met een borstel;
2. idem overdoen met de borddoek;
3. met rechterhand een krijt kruis zetten;
4. met linkerhand uitvegen met de borddoek;
5. idem overdoen met de borstel.

Resultaat: De jongen van het „polkahaar" gaf precies zóó de handelingen weer; dus ook de hand, die het deed.

Voorts 5 kinderen noemden ze in goede volgorde; 3 hadden 4 van de 5 goed; 8 slechts 3 van de 5; de rest (8) van 0—2.

En toch werden onmiddellijk na de handelingen deze genoteerd door de kinderen.

't Is me opgevallen, dat het meisje, dat den heer X. een langen baard gaf, een flinke meid is. Ik vroeg later: Greet, hoe kwam je daar toch bij? „Mijnheer, ik kan hem me niet anders voorstellen", was het antwoord.

't Vertel hier ook nog even, dat ik ze van verschillende onderwijzers gevraagd heb een eigenaardige gewoonte te geven. Maar dat gebeurde onder geheimhouding voor elkaar en ook schriftelijk. Dit kan ik er wel van zeggen: 't Bleek me, dat ze over 't algemeen een zeer juiste kijk op onze gebreken of hebbeligheden hebben. 't Psychische oog ziet beter dan 't fysieke.

Tiel. J. E. K o k.

Aan wie de schuld?

Het behoort tegenwoordig tot het vaste repertoire van thee- en verjaarsvisites, te klagen over de overlading, waaronder de „kinderen" van gymnasia en middelbare scholen te lijden hebben.

Er zal wel iets van waar zijn misschien: ik kan dat als buitenstaander niet voldoende beoordeelen. Maar iets anders is óók waar!

Aan twee van die „overlading" „kinderen", beiden leerlingen van een dergelijke onderwijsinstelling, heb ik eens gevraagd, welke functies ze in de scholieren-sportwereld bekleedden.

'k Kreeg een heel lijstje als oogst. Met z'n tweeën deelen ze de volgende waardigheden:

Secretaris van de hockey-club der school, die elke Woensdagmiddag speelt voor training;

Captain van het eerste voetbal-elftal van de drie hoogste klassen, welk ambt den drager verplicht iedereen Zaterdagmiddag op het terrein aanwezig te zijn;

griffier van de „Federatie van locale sportverenigingen van inrichtingen voor voortgezet onderwijs";

lid van de „commissie uit de Federatie van locale sportverenigingen van inrichtingen voor voortgezet onderwijs ter regeling en voorbereiding van schoolwedstrijden" (voor de vergaderingen van deze commissie heeft het 17-jarig lid zich een smoking moeten aanschaffen, want ze worden steeds met een gezellige „gramofoon-platen-avond" (d.w.z. een danspartij) besloten);

voorzitter van de „seniores afdeling van de interscholair ping-pong club", die Donderdags-avonds zich voor de komende competitie voorbereidt;

penningmeester van de „scholierengroep uit de zwimmersvereniging X", die Dinsdagsavonds regelmatig zich moet oefenen, met het oog op de komende zomerkampioenschappen;

lid van een onderlinge, gemengde bridge-club van klasse-genooten, die Vrijdagsavonds samenkomt op „de kast" van een der ruim-behuisde leden.

Bovendien „interesseert zich" de eene van de twee jongelui „nagal" „voor de politiek" — wat dan bestaat uit het lezen van allerlei sinistere blaadjes die langs de straat worden uitgevent — en mag de andere op den weg van en naar huis een meisje geleiden, dat zich verwaardigt momenteel en voor zoolang als 't duurt zich zijn dienstigheden te laten welgevallen.

Inderdaad, deze „kinderen" worden heel erg overladen.

Maar aan wie de schuld?

Aan hen zelf?

Aan de school?

Of misschien... AAN DE OUDERS?

Een van mijn lezeressen moet deze vraag eens stellen als bij de eerstvolgende verjaarsvisite de klacht wéér op de proppen komt... Maar dan moet ze het er voor over hebben, dat ze nóóit weer wordt gevraagd!!

W. B. H.

De intuïtie.

Uit het in de „Edesche Crt." gegeven verslag van Prof. Cramer's laatste lezing over het reeds genoemde onderwerp:

Prof. Cramer betoogde voorts, dat er wel geen Christelijke zedewet is, maar er is een God, die den mensch van dag tot dag zijn geboden geeft. Evenals kinderen, ook zonder nadere uitspraken van hun ouders, best weten wat zij moeten doen en laten, zoo weten de kinderen Gods intuïtief ook heel goed, wat hun Hemelsche Vader van hen eischt.

Geen „christelijke" zedewet. Misschien is bedoeld, dat wat als zedewet voor vele christenen geldt, uit Israëls afkomstig is. Maar dan houden anderen vast, dat Israël als openbarings-volk, volgens denzelfden man, als die Efese schreef, zijn schatten heeft ingedragen in de kerk van het Nieuwe Testament. Geen „christelijke" vragen die velen dan, om dan dadelijk op te merken: neen, ook geen nederlandsche, ook geen arische. Maar wel een zedewet vóór en nu van de Christelijke kerk.

Natuurlijk kan door den spreker ook aan andere dingen gedacht zijn („zedewet"). Maar wij vragen slechts, hoe de menschen zulke opmerkingen lezen.

Overigens zal, wie de wet der openbaring kent, en eert, voor die „intuïtie" bang zijn.

Geen theorie, maar persoon.

Uit hetzelfde verslag:

Prof. Cramer betoogde in dit verband, dat hij zich niet vast hield aan een belijdenis, aan een leer, aan een theorie, maar aan een persoon, aan Jezus Christus. Onze tijd is — aldus spr. — wars van alle dogmatische gevecht, van allen kerkelijken strijd, welke zich h.v. uit bij kerkelijke verkiezingen, waarbij het wel gebeurt, dat men als de „partij" b.v. met 2 stemmen meerderheid uit de bus komt, triomfantelijk uitroept: „Wij hebben het gewonnen!"

„In den
ze over al

Tot zoover
Geen theos
En dat is
En hoe ze
beantwoord
theorieën. In
theorie hier

Overigens
aan den hem
hooren werer
aan een rijk
dagen schijf
geen stem
de dagen, w
of benoemd
uitstortingen

Uit de „T
buurman ma

„The Lo
more than
rendered i
manic Chr
man Peop
songs and
introduce
pressed, jo
the origina
place of 15
Herr Wilh
Teutonic a
He decla
be rejected
elements;
says, „len
with God"
of David,
87th Psalm
to the tex
„I will
and the
Euphra
to hide fr
of parts of
risks to at
ject of „V

fn „Nieuw
een uitspra
nummer:

„Nu vol
breking v
bestaat, b
vraag: wa
compositie
direct verl
wat toch
moeten zij
bede, een
zeer beker
speeld, een
Het is
waardeert
zijn spel, c
gemeente
preek zal

De heer Z

„Wat te
zouden w
meerde Ke
dienstwerk
in „vreem
ambulen
Vandaar
wilden do
„Maar ik
ken met t
onderwijze
taal."

„Maar
met orgel
psalm „in
verscheide
lijk zwien
Zoo ook
„Profeteer
de preek,
meente „t
Die een
die de ab
draagt), d
„Profeteert
het Woord
meente, d
Ook wij
„in vreem
natuur hel
allen „prol
uitmunten
vreemde t
Echter
borgenheid
dat profet
Zonder op
zeggen, dat